

4. Булгаков С. Основные проблемы теории прогресса. *Манифесты русского идеализма / составление и комментарии В.В. Слетцова*. Москва : Астрель. 2009. С.22-60. (1072 с.)

УДК[327.5+327.8](477:470+571)

Шебаніц Д. М.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права

ТРАНСФОРМАЦІЯ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ ДІЙ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Сучасний світ динамічно змінюється, що обумовлює трансформацію певних процесів, в тому числі і процесу ведення війн. На думку багатьох у ХХІ столітті повноцінна війна у самому центрі Європи – неможливе явище. Навіть в першій декаді лютого 2022 року майже всі в Україні навіть уявити собі не могли реальні масштаби можливої реальної війни з застосуванням майже всіх типів сучасного озброєння, в тому числі й забороненого.

На нашу думку гібридну (інформаційну) війну Росія розпочала ще декілька десятиріч тому. Події 2014 року були лише її етапом.

24 лютого 2022 року російська федерація здійснила широкомасштабне вторгнення в Україну, яким скінчився етап ведення гібридної війни.

Сучасні збройні конфлікти носять характер гібридних війн, які поєднують традиційні (зброю) і нетрадиційні (інформаційний вплив) методи ведення війни. Масове застосування останніх отримало назву Інформаційної війни. Головна її мета – вплив на свідомість і поведінку людей за допомогою маніпулювання інформацією, щоб змусити їх мислити і діяти в інтересах агресора. Увага громадськості розслабляється за допомогою яскравих розважальних шоу, зосередженні на другорядних подіях тощо [1].

Протягом 8 років протистояння будь-які зусилля міжнародної дипломатії не давали значних та бажаних результатів. Проте варто наголосити на деяких позитивних зрушеннях, зокрема визнанні резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 19 грудня 2017 року анексії Автономної Республіки Крим – окупацією [2]. Водночас Україна подала позови проти росії в Міжнародний суд ООН, Європейський суд з прав людини, а також у Міжнародний кримінальний суд, де ситуацію розглядали саме у формі міжнародного збройного конфлікту. Додатково, вважаємо доречним зазначити, що з лютого 2014 року росію кваліфікують як державу-агресор, а Крим і непідконтрольні території Донецької та Луганської областей вважають тимчасово окупованими територіями. При цьому, згідно з резолюцією Ради безпеки ООН 2178 (2014) від 24 вересня 2014 року, російських найманців кваліфікували як іноземних бойовиків-терористів [3]. Говорячи про офіційні дефініції, вважаємо доречним згадати й Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 3314 від 14 грудня 1974 р., яка надає чітке визначення поняттю агресії. Відтак, відповідно до статті першої, агресією визнається застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним зі Статутом Організації Об'єднаних Націй. Положенням статі третьої, автори вищезгаданої резолюції надають

невичерпний перелік дій, які кваліфікуються як акт агресії, незалежно від факту оголошення війни. Так, з-поміж іншого, у переліку таких дій міститься положення щодо вторгнення або нападу збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила, що є результатом такого вторгнення або нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави або її частини. Пункт 2 статті п'ятої наголошує, що агресія тягне за собою міжнародну відповідальність [4].

При ретроспективному огляді минулих подій не можна не згадати політичну та економічну допомогу європейських країн та Америки, що знаходила своє відображення у санкціях, які безпосередньо впливали на стримування російської агресії, паралельно спонукаючи до початку перемовин у рамках Тристоронньої контактної групи і Нормандської четвірки. Не дивлячись на низку позитивних зрушень, російсько-українській конфлікт все більше набував складного та затяжного характеру, що в свою чергу призводило до неабияких людських, територіальних та економічних втрат. При цьому, варто наголосити на тому, що така гібридна війна за своєю суттю була не просто локальним конфліктом. Агресія росії стала загрозою не тільки суверенітету та державності України, а ще й політичному устрою Європи, єдності Європейського Союзу. Саме тому виникла реальна та нагальна необхідність у пошуку ефективних та правових механізмів супротиву та формуванні спільної політики протистояння державі-агресору.

До арсеналу інструментів інформаційних війн входять: політична пропаганда, дезінформація, технології викривлення інформаційного простору, використання компроматів, інформаційного бруду, неправдивої інформації. За допомогою таких методів можна змінити систему цінностей та інтересів громадян іншої держави, підірвати її суверенітет та незалежний розвиток. Інформаційна війна як складова гібридної війни є специфічною, адже неможливо визначити її початок і кінець. Вона не має лінії фронту, ніяких юридичних і моральних норм та правил, ведеться без офіційного оголошення так, що країна, яка зазнала такого нападу, не відразу про це дізнається. Учасниками інформаційної війни можуть бути країни, їхні органи, терористичні і наркобізнесові угруповання, комерційні фірми та особи, які діють без злочинних намірів [1].

Методом діалектики фахівці визначили, що тактичними завданнями російської гібридної війни було:

- розмивання та поступова дискредитація базових європейських цінностей;
- дезорієнтація громадської думки;

- формування впливового проросійського лобі в колах європейської політичної еліти;

- поглиблення розбіжностей між європейськими державами та інституціями Європейського Союзу [5].

При цьому, без жодних сумнівів, першочерговим мотивом російського вторгнення стали об'єктивні побоювання того, що успішна реалізація європейського інтеграційного курсу в Україні створить серйозну загрозу для правлячого режиму росії.

Країна-агресор тією чи іншою мірою продовжує використовувати гібридні прийоми. Путін досі заперечує удари по цивільних об'єктах, руйнування лікарень, звірства проти цивільного населення, маскує цілі своєї війни, намагається перекласти на Україну власну відповідальність за світову продовольчу кризу,

комбінуючи традиційні «гібридні» заперечення з цинічною відвертістю [6], що, зрештою, стає визначальною рисою сучасної риторики рф.

Унаслідок відвертої агресії російсько-українська війна значною мірою втрачає свій гібридний характер, побудований на взаємодії «м'якої» і «жорсткої» сили, що в умовах війни в Україні забезпечувалось відповідно спецслужбами рф та силами російської армії. Внутрішньополітичні суперечності в Україні поступаються місцем загальнонаціональній консолідації, що остаточно спростовує тези країни агресора про наявність в українському суспільстві ознак «громадянської війни». Спротив населення ворогу на тимчасово окупованих територіях демонструє фальш російського дискурсу звільнення, тоді як безчинства російських військових наочно засвідчують, хто по суті має називатися фашистами.

Після перемоги України аналіз трансформації гібридних війн потребуватиме подальшого вивчення та розроблення відповідних нормативно-правових актів, спрямованих на їх запобігання та протидію.

Література:

1. Анатомія російсько-українського конфлікту (2014-2022 рр.) в епоху гібридних війн. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/5937>

2. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/72/190 «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та м. Севастополь, Україна» від 19 грудня 2017 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17212> (дата звернення 14.04.2022).

3. Резолюція Ради Безпеки ООН 2178 про усунення загроз від іноземних найманців-терористів від 24 вересня 2014 р. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU14120?ed=2014_09_24 (дата звернення 14.04.2022).

4. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 3314 (XXIX) (Визначення агресії) від 14 грудня 1974. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-74#Text (дата звернення 14.04.2022).

5. Центр Разумкова. Національна безпека і оборона. Гібридна війна Росії – виклик і загроза для Європи. №9-10. 2016. 108 с.

6. Парахонський Б.О., Яворська Г.М. Продовження війни з безсилля миру: смислова логіка війни. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/porodzhennya-viyny-z-bezsylyya-myru-smyslova-lohika-viyny>